

Dejavniki tveganja za pojav grizenja repov pri prašičih pitancih

Špela MALOVRH, Milena KOVAČ

Evropski kmetijski sklad za razni področja: Evropa investira v podeželje

1

Karakteristike prašičev

Naravno oz. polnaravno okolje

¾ svetlega dela dneva aktiven

Ritje, paša, hranjenje, hoja, raziskovanje okolja

Intenzivni sistemi & močno osiromašeno okolje

Potreba po ritju preusmerjena na sovrstnike & opremo

Socialne živali

Uredno radoveden

Dolgočasje

4. 01. 2022 Usposabljanje za ukrep DŽ iz PRP RS za obdobje 2014-2020 za leto 2

2

Agresija - oblika normalnega obnašanja

Naravno okolje

Hierarhija v čredi/skupini

Stabilna skupina ← min. agresija

Se praviloma izogibajo stikov z drugimi skupinami

Intenz. sist. reje

Ob mešanju/oblikovanju novih skupin

Stik z nepoznanimi prašiči

Omejeni viri: krma, voda, prostor za počitek

Agresija pri vzpostavljanju hierarhije

Agresija

4. 01. 2022 Usposabljanje za ukrep DŽ iz PRP RS za obdobje 2014-2020 za leto 2021

3

(Prunier in sod., 2020)

Agresivno in neagresivno grizenje

Namen, izvir

Vzpostavitev, vzdrževanje ali izzivanje dominanc v soc. hierarhiji

Dostop do omejenih virov

Potreba po samozaščiti (strah, bolečina)

Nezmožnost izvajanja normalnega obnašanja (raziskovanje, stikanje za hrano, ritje)

Motivacija

Nagon za napad ali umik

Nagon po ritju ali žvečenju

Obratovanje

Agresivno grizenje

Neagresivno grizenje

Telesne regije, ki so pogosto ogrožene

4. 01. 2022 Usposabljanje za ukrep DŽ iz PRP RS za obdobje 2014-2020 za leto 2021

4

(Gonyou, 2001)

Agonistično obnašanje: paleta socialnih interakcij

Inverzni paralelni pritisk Pritisk/naslonitev plečke živali na nasprotnika; gledata v nasprotni smeri (ugriz)

Paralelni pritisk Pritisk/naslonitev plečke živali na nasprotnika; gledata v isti smeri (ugriz)

Sunek z glavo v telo Udarec z rilcem v telo nasprotnika (ugriz)

Sunek z glavo v glavo Udarec z rilcem v glavo nasprotnika (ugriz)

Nos na nos Ovohavanje/dotikanje z rilcem glave nasprotnika

Nos na telo Ovohavanje/dotikanje z rilcem telesa nasprotnika (ugriz)

Nos na anogenitalno regijo Ovohavanje/dotikanje z rilcem anogenitalne regije nasprotnika (ugriz)

Zasuk glave Spust glave in zasuk stran od nasprotnika

Namera/namig Navzgor usmerjen sunek z rilcem, usmerjen proti nasprotniku; z razdalje 2-3 m

Umik Zaporedje več korakov stran od druge živali

4. 01. 2022 Usposabljanje za ukrep DŽ iz PRP RS za obdobje 2014-2020 za leto 2021

5

Posledice agresije & neagresivnega grizenja

Negativni učinki na dobrobit & gospodarnost

Praske, rane, poškodbe...

Bolečine & stres

Oslabljen imunski odziv

Povečana možnost okužb

Slabši zdravstveni status

Velika poraba energije ob spopadu

Slabše zauživanje krme & prirasti

4. 01. 2022 Usposabljanje za ukrep DŽ iz PRP RS za obdobje 2014-2020 za leto 2021

6

Igra pri prašičih

Značilna predvsem za mlade živali

Širok spekter aktivnosti

Vaja in učenje za odraslo življenje

- razvoj fizične moči, spretnosti, vztrajnosti, tekmovalnosti → telesni razvoj
- pridobivanje izkušenj pri različnih oblikah obnašanja
- razvoj kognitivnih sposobnosti, učenje prilagodljivosti in iznajdljivosti,
- učenje socialnih spretnosti in vzpostavljanje socialnih vezi

Višek igre pri starosti 4-6 t Večino igre predstavlja pretepanje

Več igre v obogatenu okolju kot v revnem

4. 01. 2022 Usposabljanje za ukrep DŽ iz PRP RS za obdobje 2014-2020 za leto 2021 7

7

Razlike med igro in agresijo: prepoznavanje agresije

Agresija → poškodbe

Vzpostavitev sesnega reda pri pujskih v gnezdu

Dosega položaja v skupini (hierarhija)

Mešanje nepoznatih prašičev ob preseljevanju!

Igra → poškodbe ni

Pri pretepanju medsebojno „signaliziranje“, da gre za igro in ne za resen spopad

Vključuje elemente: obrate & stresanje z glavo

Pred spolno zrelostjo

4. 01. 2022 Usposabljanje za ukrep DŽ iz PRP RS za obdobje 2014-2020 za leto 2021 8

8

(Grümpel in sod., 2019)

Dejavniki tveganja za grizenje repov

Material za zaposlitev
Nastil
Obogatitev okolja
Skupina
Socialno okolje
„Genetika“
Oblika & postavitve elementov kotca
Zdravstveno stanje
Kakovost
Dostopnost
Voda
Krmna sestava
Dostopnost
Meljava
Tekmovanje za omejene vire
Toplotno ugodje, kakovost zraka

Več dejavnikov oz. „mnooooo“ medsebojno povezanih dejavnikov

4. 01. 2022 Usposabljanje za ukrep DŽ iz PRP RS za obdobje 2014-2020 za leto 2021 9

9

Dejavniki tveganja za grizenje repov (2)

Percepcija/mnenje slov. rejcev

Ugotovitve raziskovalcev

Rejci prašičev

Evropska agencija za varno hrano

Zelo pomembno Pomembno Nepomembno Zelo nepomembno

(po Jager, 2021)

(Zonderland in Bracke, 2010)

4. 01. 2022 Usposabljanje za ukrep DŽ iz PRP RS za obdobje 2014-2020 za leto 2021 10

10

6 sklopov dejavnikov tveganja za grizenje repov

- material za zaposlitev
- čistoča okolja (higiena)
- toplotno ugodje & kakovost zraka
- zdravstveno stanje
- tekmovalanje za krmo in prostor
- prehrana

Priporočila 2016/336/EC

4. 01. 2022 Usposabljanje za ukrep DŽ iz PRP RS za obdobje 2014-2020 za leto 2021 11

11

(Taylor in sod., 2012)

Teže dejavnikov tveganja

Na skali od 0 do 100

Zgodovina grizenja in bolezni

Izločitev prašičev v tem turnusu zaradi grizenja 90

Prestavitev prašičev v tem turnusu zaradi grizenja 80

Prijetnost katerekoli bolezni v tem turnusu 80

Nastil & ponudba materiala za ritje

Predhodno imeli, kasneje ne 90

Odsotnost materiala za ritje 80

Nadomestitev materiala za ritje s takim, ki ne omogoča ritja 30

Obogatitev okolja - predmeti

Odsotnost predmetov za zaposlitev 50

Gostota naselitve

Trenutno ali bo v kratkem > 100 kg/m² 70

4. 01. 2022 Usposabljanje za ukrep DŽ iz PRP RS za obdobje 2014-2020 za leto 2021 12

12

(Taylor in sod., 2012)

Teže dejavnikov tveganja (2)

Na skali od 0 do 100

Ležalna površina	
Temperatura izven območja toplotnega ugodja	60
V kotcu prisotnost NH ₃ , prahu, ki draži pljuča, oči	60
Prepih v ležalnem delu	60
Premajhen ležalni del za vse prašiče v kotcu	50

Krmilniki in napajalniki	
Dostopnost, zanesljivost krmilnikov	30
Dostopnost, število napajalnikov	20
Premalo krmilnih mest v povezavi z restriktivnim krmljenjem	60
Krmljenje po volji & nad 5 (4) prašičev na krmilno mesto	30

4. 01. 2022 Usposabljanje za ukrep DŽ iz PRP RS za obdobje 2014-2020 za leto 2021 13

13

Zgodnje prepoznavanje grizenja repov

Rejec mora biti ob pregledih biti pozoren na

- Konice repov brez ščetin
- Zravnane, viseče repe
- Spodvite repe

Pri zravnanih ali spodvitih potreben pregled morebitnih poškodb, sledi ugrizov

Ne čakati, da izbruh in stopnjevanje grizenja!

Takojšnje ukrepanje!

4. 01. 2022 Usposabljanje za ukrep DŽ iz PRP RS za obdobje 2014-2020 za leto 2021 14

14

Vprašalnik za analizo dejavnikov tveganja za pojav grizenja repov pri prašičih pitancih

CRP V4-1817

»Tehnološke rešitve za izboljšanje dobrega počutja rejnih živali v perutninarstvu in prašičereji«.

Pripomočki:

- meter (za merjenje velikosti boksov, višine napajalnikov itd.)
- termometer (za merjenje T prostora),
- vlagomer ali suh in vlažen termometer (za določitev vlažnosti prostora),
- luksmeter (za merjenje osvetlitve)
- tanek papirnat servirni prtiček (za ugotavljanje prepiha),
- kuhinjski merilni vrč, posoda ali plastenka (cca. 2 litra, za merjenje pretoka vode),
- Bygholmsko sito (za določanje velikosti delcev v krmi)

4. 01. 2022 Usposabljanje za ukrep DŽ iz PRP RS za obdobje 2014-2020 za leto 2021 15

15

Vprašalnik: 1. del – celotna reja (1.1)

Vprašalnik za analizo dejavnikov tveganja za pojav grizenja repov pri prašičih pitancih 2

1. DEL: Splošna vprašanja, ki se nanašajo na celotno rejo

Podatki o reji

1. Datum izvedbe ocenjevanja: _____ 2. MID kmetije (ni obvezno): _____

3. Ime, priimek in naslov rejca (ni obvezno): _____

4. Ali imate zaključen krog ali samo pitanje? 1-zaključen krog 2-samo pitanje

5. Št. prašičev v reji na dan ocenjevanja: _____ 6. Št. prašičev pitancev na dan ocenjevanja (>30 kg): _____

7. Način reje (prašičev pitancev):

1-intenzivna proizvodnja > 500 pitancev v turnusu
2-intenzivna proizvodnja < 500 pitancev v turnusu
3-ekološka reja

8. Ali ste vključeni a) v ukrep "Dobrobit živali" 1-NE 2-DA b) v ekološko certificiranje 1-NE 2-DA

4. 01. 2022 Usposabljanje za ukrep DŽ iz PRP RS za obdobje 2014-2020 za leto 2021 16

16

Vprašalnik : 1. del – celotna reja (1.2)

Podatki o prašičih pitancih

9. Izvor prašičev pitancev: 1-lastna vzreja 2-nakup iz drugih držav: _____ 3-iz drugih slovenskih rej

10. Pasma/genotip prašičev pitancev, v kolikor je ta podatek znan (navedete lahko več odgovorov):

1-pasma/genotip: _____ 2-pasma/genotip ni znan

11. Do katere teže običajno pitate prašiče? _____ kg

12. Zapišite starost prašičev (v tednih) na dan ocenjevanja (lahko navedete interval od – do –): _____

13. Koliko prašičev je poginilo v zadnjih 12 mesecih (izločenih pri tem NE upoštevajte)? _____

14. Ali se na kmetiji izvaja kastracija moških živali? 1-NE 2-DA

15. Ali se na kmetiji izvaja krajšanje repov pred 7. dnevom starosti?

1-NE 2-DA, z anestezijo 3-DA, brez anestezije

16. Zakaj izvajate krajšanje repov? _____

17. Ali kupujete prašiče, ki imajo skrajšane repe? 1-NE 2-DA

4. 01. 2022 Usposabljanje za ukrep DŽ iz PRP RS za obdobje 2014-2020 za leto 2021 17

17

Vprašalnik : 1. del – celotna reja (1.3)

Zdravstveno varstvo v čredi

Podatki o zdravstvenem varstvu v čredi

18. Ali imate pogodbo z veterinarjem o rednih obiskih in svetovanju glede zdravstvenega varstva?

1-DA, pogodbo z veterinarjem imam 2-NE, veterinarja pokličem po potrebi **Pogodbeni veterinar?**

19. Ali kupujete nove živali od rejcev, ki imajo pogodbo z veterinarjem o rednih obiskih in svetovanju glede zdravstvenega varstva?

1-DA, živali kupujem od rejcev, ki pogodbo z veterinarjem imajo
2-NE, rejci, od katerih kupujem živali, veterinarja pokličem po potrebi
3-ne vem

20. Katere biovarnostne ukrepe izvajate? (možnih je več odgovorov)

1-karantena
2-onemogočen stik z divjimi prašiči
3-dezo bariere ob vstopu v objekt
4-menjava oblačil in škornjev ob vstopu v objekt
5-nepooblaščen osebe in vozila ne vstopajo v hleve s prašiči oziroma na gospodarstva
6-drugo: _____
7-NE, biovarnostnih ukrepov ne izvajam

Biovarnostni ukrepi

CRP V4-1817 »Tehnološke rešitve za izboljšanje dobrega počutja rejnih živali v perutninarstvu in prašičereji«.

4. 01. 2022 Usposabljanje za ukrep DŽ iz PRP RS za obdobje 2014-2020 za leto 2021 18

18

Vprašalnik : 1. del – celotna reja (1.4)

Vprašalnik za analizo dejavnikov tveganja za pojav grizenja repov pri prašičih pitanceh 3

Pojavnost grizenja repov

Podatki o pojavu grizenja repov v reji

21. Koliko prašičev pitancev ste v zadnjem letu zdravili zaradi grizenja repov? _____

22. Koliko prašičev pitancev ste v zadnjem mesecu zdravili zaradi grizenja repov? _____

23. Koliko prašičev pitancev ste v zadnjem letu izločili zaradi grizenja repov? _____

24. Koliko prašičev pitancev ste v zadnjem mesecu izločili zaradi grizenja repov? _____

Preprečevanje grizenja repov

Podatki o preprečevanju grizenja repov

25. Ali v reji redno izvajate preventivne ukrepe z namenom, da bi preprečili pojav grizenja repov? (Izberete lahko več odgovorov.)

0-ne izvajam preventivnih ukrepov
 1-zagotavljam material/predmete za zaposlitev
 2-zagotavljam ustrezno (nižjo) gostoto naselitve
 3-skrbam za ustrezno klimo (temperaturo, zračno vlago) v hlevu
 4-preračunam obrok in ga uravnotežim
 5-drugo _____

4. 01. 2022 Usposabljanje za ukrep DŽ iz PRP RS za obdobje 2014-2020 za leto 2021 19

19

Vprašalnik : 1. del – celotna reja (1.5)

Ukrepi ob izbruhu grizenja repov

26. V primeru težav z grizenjem repov, kaj storite v trenutku izbruha? (Izberete lahko več odgovorov.)

1-izoliram poškodovanega prašiča v boksu
 2-individualno namestim poškodovanega prašiča
 3-imam pogodbo z veterinarsko ambulanto
 4-pokličem veterinarja
 5-individualno namestim prašiča, ki grize
 6-drugo _____
 7-z grizenjem repov še nisem imel težav

27. Ali izvedete kakšne dodatne ukrepe, kadar se pojavi grizenje repov?

0-ne izvajam dodatnih ukrepov
 1-zagotovim dodatni material za zaposlitev
 2-zmanjšam gostoto naselitve
 3-zamenjam krmo
 4-drugo _____
 5-z grizenjem repov še nisem imel težav

4. 01. 2022 Usposabljanje za ukrep DŽ iz PRP RS za obdobje 2014-2020 za leto 2021 20

20

Vprašalnik : 1. del – celotna reja (1.6)

Mešanje prašičev ob formiranju skupin

Podatki o mešanju (formiranju skupin) prašičev pitancev

28. Ali pujske premeščate iz gnezda v gnezdo PRED odstavitvijo? (možnih je več odgovorov)

1-NE
 2-DA, v prvih 48 urah
 3-DA, podaljšana laktacija za celo gnezdo
 4-DA, podaljšana laktacija za zahirane pujske
 5-ne vem

29. Ali pujske premeščate OB odstavitvi? 1-NE 2-DA 3-ne vem

30. V primeru, da pujske OB odstavitvi premeščate, kakšen kriterij uporabljate za premeščanje?

Oblikovanje skupine iz več različnih gnezd (navedite, koliko gnezd združujete) _____ po kriteriju:
 a-združevanje po spolu
 b-združevanje po masi
 c-izločanje zahiranih pujskov
 d-nesortirano

V prasilišču

Ob odstavitvi

CRP V4-1817 » Tehnološke rešitve za izboljšanje dobrega počutja rejnih živali v pereninarstvu in prasilčarstvu »

4. 01. 2022 Usposabljanje za ukrep DŽ iz PRP RS za obdobje 2014-2020 za leto 2021 21

21

Vprašalnik : 1. del – celotna reja (1.7)

Mešanje prašičev ob formiranju skupin

Vprašalnik za analizo dejavnikov tveganja za pojav grizenja repov pri prašičih pitanceh 4

31. Ali tekače premeščate iz skupine v skupino še kdaj PO odstavitvi? 1-NE 2-DA

32. V primeru, da tekače premeščate PO odstavitvi, kakšen kriterij uporabljate za premeščanje?

Oblikovanje skupine iz več različnih gnezd (navedite, koliko gnezd združujete) _____ po kriteriju:
 a-združevanje po spolu
 b-združevanje po masi
 c-izločanje zahiranih pujskov
 d-nesortirano

V vzrejališču

33. Ali pitance premeščate iz skupine v skupino še kdaj v času pitanja? 1-NE 2-DA

34. V primeru, da pitance premeščate v času pitanja, kakšen kriterij uporabljate za premeščanje?

Oblikovanje skupine iz več različnih gnezd (navedite, koliko gnezd združujete) _____ po kriteriju:
 a-združevanje po spolu
 b-združevanje po masi
 c-izločanje zahiranih pujskov
 d-nesortirano

V pitališču

4. 01. 2022 Usposabljanje za ukrep DŽ iz PRP RS za obdobje 2014-2020 za leto 2021 22

22

Vprašalnik: 2. del – posam. boksi (2.1)

2. DEL: Splošna vprašanja, ki se nanašajo na posamezne bokse

Izberite ustrezno število boksov za oceno tveganja:

- če imate 100 pitancev ali več, izberite in ocenite vsaj 5 boksov,
- če imate manj kot 100 pitancev, izberite in ocenite vsaj 3 bokse,
- če imate manj kot 20 pitancev, ocenite vse prašiče v reji (v primeru majhnih rej, ocenjevanje sicer ni obvezno, a je zelo priporočljivo v primeru, da imate težave z grizenjem repov).

Izbrani boksi naj bodo med seboj čim bolj različni (npr. pri vratih / na sredini hleva, večji / manjši, z izpustom / brez izpusta, različna starost oz. telesna masa prašičev v boku ipd.). Priporočamo, da izberete in ocenite tiste bokse, v katerih morebiti že imate (ste imeli) težave z grizenjem repov oz. tiste, v katerih se pojavljajo zgodnji opozorilni znaki. Ti znaki nakazujejo, da so razmere v reji za prašiče stresne, kar povečuje tveganje, da se bo pojavilo grizenje repov.

Zgodnji opozorilni znaki so:

- repi oz. ostanki repov so obrnjeni navzdol, pristonjen k telesu (glej sliko),
- poškodbe, rane, prisotne na ušesih in drugod po telesu,
- prašiči so nemirni, vznemirjeni, razburjeni,
- prašiči namesto materiala/predmetov za zaposlitev žvečijo dele drugih prašičev.

4. 01. 2022 Usposabljanje za ukrep DŽ iz PRP RS za obdobje 2014-2020 za leto 2021 23

23

Vprašalnik: 2. del – posam. boksi (2.2)

Izbrani boksi

V spodnjo preglednico vpišite, katere bokse ste izbrali za ocenjevanje, nato pa za vsak izbran boks **LOČENO** izpolnite vprašanja na naslednjih straneh.

Zaporedna številka	Oznaka boksa	Število prašičev v boku	Starost prašičev (mesece)	Masa živali (kg) (ocenite)
1				
2				
3				
4				
5				

CRP V4-1817 » Tehnološke rešitve za izboljšanje dobrega počutja rejnih živali v pereninarstvu in prasilčarstvu »

4. 01. 2022 Usposabljanje za ukrep DŽ iz PRP RS za obdobje 2014-2020 za leto 2021 24

24

Vprašalnik: 2. del – posam. boksi (2.3)

Krajšanje in grizenje repov v izbranem boku

Pogriženi repi?

- Ali je bil v izbranem boku kakšen prašič IZLOČEN zaradi poškodb repa ali drugih delov telesa, ki so mu jih povzročili drugi prašiči? 1-NE 2-DA
- Ali je bil v izbranem boku kakšen prašič ZDRAVLJEN zaradi poškodb repa ali drugih delov telesa, ki so mu jih povzročili drugi prašiči? 1-NE 2-DA
- Ocenite stopnjo poškodovanosti repov v izbranem boku.
 - 0-brez poškodb
 - 1-blage, zacejene poškodbe
 - 2-večinoma blage zacejene poškodbe, do 20% prašičev s hujšimi poškodbami (sveže rane, prisotna kri)
 - 3-poleg blagih zacejenih poškodb so pri 20-50% prašičev prisotne hujše poškodbe (sveže rane, prisotna kri)
 - 4-preko 50% prašičev ima hujše poškodbe repa (sveže rane, prisotna kri)
- Ocenite dolžino ostanka repa pri prašičih.
 - 1-prašiči imajo manj kot 1/4 repa
 - 2-prašiči imajo 1/4 do 1/2 repa
 - 3-prašiči imajo več kot 1/2 repa
 - 4-prašiči nimajo skrajšanih repov
- Ali so v izbranem boku skupaj prašiči z različno dolgimi repi/ostanki repov (delež ni pomemben)? 1-NE 2-DA

4. 01. 2022 Usposabljanje za ukrep DŽ iz PRP RS za obdobje 2014-2020 za leto 2021 25

25

Vprašalnik: 2. del – posam. boksi (2.4)

Klima v izbranem boku

Klima & ventilacija

Termometer

6. Izmerite temperaturo (T) boksa v višini rilca prašičev (°C) (lahko izven boksa).

- 1-Izmerjena vrednost za T: _____ °C
- 2-T ne merim

Vlagomer

7. Izmerite relativno vlago v boku v višini rilca prašičev (v %).

- 1-Izmerjena vrednost za vlago: _____ %
- 2-Vlaga ne merim

Tanek papirnat prtiček

8. Ali je v območju, kjer prašiči ležijo prisoten prepih? Izvedite preprost test: na delu boksa, ki je namenjen počitku v višini rilca za 20 sekund držite tanek papirnat servirn prtiček in ocenite gibanje zraka.

- 1-ni prepiha (prtiček je pri miru)
- 2-blag prepih (prtiček se rahlo trese oz. nihaj)
- 3-prisoten prepih (prtiček nihanja vsaj 3 cm)

9. Ali je mikroklima v boku takšna, da je ni moč prenašati (npr. povzroča solzne oči, siljenje na kašelj, prisoten močan vonj po amonijaku, prah v zraku ipd.)? 1-NE 2-DA

Merilnik plinov

10. Z merilcem plinov izmerite koncentracije naslednjih plinov:

- CO₂: _____ %
- NH₃: _____ %
- H₂S: _____ %

11. Ali je v hlevu prezračevalni sistem? 1-NE 2-DA

4. 01. 2022 Usposabljanje za ukrep DŽ iz PRP RS za obdobje 2014-2020 za leto 2021 26

26

Vprašalnik: 2. del – posam. boksi (2.5)

Klima – dodatni ukrepi za vzdrževanje toplotnega ugodja

Boks: _____ Vprašalnik za analizo dejavnikov tveganja za pojav grizenja repov pri prašičih pitanceh 6

12. Ali obstajajo dodatni ukrepi za vzdrževanje prašičev v območju termo-nevtralnih temperatur (15-20 °C), kadar je zunanja temperatura previsoka in obstoječe prezračevanje ne zadostuje? Možnih je več odgovorov.

- 1-kaluzanje
- 2-tuširanje
- 3-zidovi
- 4-dodatna ventilacija
- 5-izpusti s enco
- 6-drugo (zapišite): _____
- 7-NE

Pri previsoki T

13. Ali obstajajo dodatni ukrepi za vzdrževanje prašičev v območju termo-nevtralnih temperatur (15-20 °C), kadar je zunanja temperatura prenizka in obstoječe ogrevanje ne zadostuje? Možnih je več odgovorov.

- 1-dodatni nastil
- 2-dodatno ogrevanje
- 3-drugo (zapišite): _____
- 4-NE

Pri prenizki T

4. 01. 2022 Usposabljanje za ukrep DŽ iz PRP RS za obdobje 2014-2020 za leto 2021 27

27

Vprašalnik: 2. del – posam. boksi (2.6)

Lastnosti in razporeditev prostora v izbranem boku

Lastnosti boksa

14. Navedite mere boksa (dolžina, širina, površina).

- Dolžina: _____ m Širina: _____ m Površina: _____ m²

Mere boksa - meter

15. Ali imajo prašiči izpust? 1-NE 2-DA

16. Ali so prašiči imeli izpust v času vzreje? 1-NE 2-DA 3-ne vem

17. Ali morajo prašiči prečkati ležalne površine, da se lahko gibljejo med krmilniki, napajalniki in blatiščem? 1-NE 2-DA

18. Ali se območje blatenja širi na območje ležalnih površin (krmilnik, napajalnik, umazana, mokra tla ležalnih površin itd.)? Glej primer na sliki desno.

- 1-NE 2-DA

Razporeditev funkcionalnih območij

19. Ali so na območju ležalnih površin pritrjeni krmilniki? 1-NE 2-DA

20. Ali so na območju ležalnih površin pritrjeni napajalniki? 1-NE 2-DA

21. Ali je ležalna površina mokra / vlažna?

- 1-NE tla (in nastil) na ležalni površini so suha,
- 2-DA, tla (in nastil) so vlažna (vidi se, da tla niso suha)
- 3-DA, tla (in nastil) na ležalni površini so mokra (vidijo se luže)

Osvetlitev

22. Ali je osvetlitev večja od tiste, ki jo zahteva navzkrižna skladnost (40 lux, minimalno 8 ur naravne ali umetne osvetlitve)? 1-NE 2-DA 3-ne vem

4. 01. 2022 Usposabljanje za ukrep DŽ iz PRP RS za obdobje 2014-2020 za leto 2021 28

28

Vprašalnik: 2. del – posam. boksi (2.7)

Tla v izbranem boku

Izvedba tal in nastil

23. Tip tal v boku:

- 1-rešetkasta
- 2-delno rešetkasta
- 3-polna betonska
- 4-prosta reja z zaraščanimi tlemi
- 5-prosta reja brez zarasti
- 6-drugo _____

24. Tip nastila v boku:

- 1-brez
- 2-globoki nastil (slama)
- 3-tanki plast nastila (vidna tla pod slamo)
- 4-žagovina, oblanci
- 5-drugo _____

25. V primeru globokega nastila, koliko slame dodajate?

- 1-manj kot 0,5 kg na prašiča dnevno
- 2-približno 0,5 kg na prašiča na dan
- 3-več kot 0,5 kg na prašiča dnevno

4. 01. 2022 Usposabljanje za ukrep DŽ iz PRP RS za obdobje 2014-2020 za leto 2021 29

29

Vprašalnik: 2. del – posam. boksi (2.8)

Ocenite čistočo nastila v trenutku ocenjevanja.

1-nastil je suh in čist

2-nastil je v manjši meri (20-50%) umazan in moker

3-nastil je v večji meri (preko 50%) umazan in moker

Čistoča in kakovost nastila

27. Ocenite kakovost svežega nastila/slame (v boku in v skladišču).

- 1-Menim, da je nastil odlične kakovosti, saj je bilo vreme ob spravilu suho in sončno.
- 2-Menim, da nastil ni najboljše kakovosti, saj vreme ob spravilu ni bilo ugodno.
- 3-Menim, da je manj kakovostno, saj vsebuje precej prahu, opazna je tudi heterogena barva ipd.
- 4-Letos je nastil slabe kakovosti – opazno so temne lise, plesnivost, vlažnost ipd.

Obogatitev oz. zapolnitev v izbranem boku

28. Ali uporabljate TALNE predmete/material za zapolnitev prašičev (kot npr. bala slame, gobji kompost, oblanci, žoge, gume, vrvi, veje, polena itd.)? 1-NE, ne uporabljam 2-DA, uporabljam naslednje talne predmete/material za zapolnitev: _____

29. Kako pogosto menjate/dodajate talne predmete/material za zapolnitev? Odgovor: _____

30. Ali uporabljate na določeni višini PRITRJEENE predmete/material za zapolnitev prašičev (kot npr. vrvi, slama v košu, gume, polena, veje, itd.)? 1-NE, ne uporabljam 2-DA, uporabljam naslednje pritrjene predmete/material za zapolnitev: _____

4. 01. 2022 Usposabljanje za ukrep DŽ iz PRP RS za obdobje 2014-2020 za leto 2021 30

30

Vprašalnik: 2. del – posam. boks (2.9)

Predmeti, material za zaposlitev (nadalj.)

31. Na kakšni višini so pritrjeni naštet predmeti/material za zaposlitev? Odgovor: _____ cm od tal

32. Kako pogosto menjate/dodajate na določeni višini pritrjene predmete/material za zaposlitev?
Odgovor: _____

33. Ali je obogatitev boka vedno prisotna (vse dni)?
1-obogatitev je prisotna občasno (< 3 dni tedensko)
2-obogatitev je prisotna pogosto (> 3 dni tedensko)
3-DA, obogatitev je prisotna vedno

34. Ali so talni predmeti/material za zaposlitev umazani (npr. >50% površine prekrize z iztrebki)? 1-NE 2-DA

35. Ali so prašiči na predhodni lokaciji imeli določeno vrsto materiala/predmetov za zaposlitev, na trenutni lokaciji pa imajo drugo vrsto materiala/predmetov? 1-NE 2-DA 3-ne vem

36. Ali so prašiči na predhodni lokaciji imeli določeno vrsto materiala/predmetov za zaposlitev, na trenutni lokaciji pa obogatitve nimajo? 1-NE 2-DA 3-ne vem

4. 01. 2022 Usposabljanje za ukrep DŽ iz PRP RS za obdobje 2014-2020 za leto 2021 31

31

Vprašalnik: 2. del – posam. boks (2.10)

Napajalniki, dostopnost, pretok vode

Oskrba z vodo v izbranim boku

37. Vrsta napajalnika v boku: 1-nipel 2-čša 3-korito 4-drugo: _____

38. Število napajalnikov (in napajalnih mest) v boku:
Št. napajalnikov: _____ Št. napajalnih mest: _____

39. Ali lahko vsak prašič pristopi vsaj k dvema napajalnikoma? 1-NE 2-DA

40. Na kakšni višini so pritrjeni napajalniki? Višina: _____ cm

41. Preverite, koliko napajalnikov v boku deluje in zapišite število delujočih napajalnikov: _____

42. Preverite, koliko napajalnikov v boku je čistih in zapišite število čistih napajalnikov: _____

43. Izmerite, koliko vode izteče iz napajalnika v 1 minuti? (razen v primeru, kadar gre za rezervoarje čiste pitne vode). Za meritev uporabite vrč, plastenko ali kakšno drugo merilno posodo.
1-manj kot 0,8l v minuti
2-0,8 do 1,2l v minuti
3-več kot 1,2l v minuti

Merilna posoda, štoparica

44. Ali imate prakso, da je določen del dneva (npr. 1 uro) voda za vse živali zaprta? 1-NE 2-DA

4. 01. 2022 Usposabljanje za ukrep DŽ iz PRP RS za obdobje 2014-2020 za leto 2021 32

32

Vprašalnik: 2. del – posam. boks (2.11)

Krmilniki, dostopnost, lastnosti krme

Krmljenje in sestava krme

45. Vrsta krmilnika v boku: 1-korito 2-nasipni krmilnik 3-tla

46. Koliko krmilnih mest je v boku (razen pri krmljenju na tla)? Št. krmilnih mest: _____

47. Način krmjenja: 1-avtomatizirano 2-ročno

48. Oblika krme: 1-peleti 2-droblinec 3-zmleta krma (moka) 4-mokro krmljenje 5-drugo: _____

49. Je krmljenje v obliki obrokov ali po volji (*ad libitum*)?
1-v obliki obrokov (št. obrokov: _____) 2-po volji (*ad libitum*)

50. Ali prašičem krmite tudi voluminozno krmno (pri pitanju na višje teže)? 1-NE 2-DA

51. Ali uporabljate popolne krmne mešanice? 1-NE 2-DA

52. Ali v vaši običajni rejski praksi dajete lastno krmno v analizo? 1-NE 2-DA

53. V primeru, da lastne krme ne dajete v analizo, ali obroke preračunate? 1-NE 2-DA

54. Količina energije v obroku (MJ NE/kg): _____

4. 01. 2022 Usposabljanje za ukrep DŽ iz PRP RS za obdobje 2014-2020 za leto 2021 33

33

Vprašalnik: 2. del – posam. boks (2.12)

Sestava krme

55. Ali je količina energije v obroku v skladu s potrebami prašičev? 1-NE 2-DA 3-ne vem

56. Količina surovih beljakovin v obroku (g/kg): _____

57. Ali je količina surovih beljakovin v obroku v skladu s potrebami prašičev? 1-NE 2-DA 3-ne vem

58. Količina natrija v obroku (g/kg): 1-Količina natrija: _____ 2-ne vem

59. Količina lizina v obroku (g/kg): 1-Količina lizina: _____ 2-ne vem

60. Količina triptofana v obroku (g/kg): 1-Količina triptofana: _____ 2-ne vem

61. Ali je količina mineralov (Na) in aminokislin (lizin, triptofan) v obroku v skladu s potrebami prašičev?
1-NE 2-DA 3-ne vem

62. Izmerite in zapišite deleže krme glede na velikost delcev krme (grobost mletja) (z Bygholmskim sitom).

Velikost delcev	1 mm	1 do 2 mm	2 do 3 mm	>3 mm
Delež krme, %				

Bygholmsko sito

4. 01. 2022 Usposabljanje za ukrep DŽ iz PRP RS za obdobje 2014-2020 za leto 2021 34

34

Vprašalnik: 2. del – posam. boks (2.13)

Ocena živali

Merite in ocene na živalih

63. Ocenite pokritost telesa z iztrebki.
Število prašičev, pri katerih je pokritost telesa z iztrebki med 20 in 50%: _____
Število prašičev, pri katerih je pokritost telesa z iztrebki nad 50%: _____

64. Ocenite, koliko prašičev v boku je zelo suhih oz. mršavih (to je živali v slabi kondiciji, pri katerih jasno vidne kosti hrbtenice, reber, medenične in kolčne kosti)? Glej sliko.
Št. prašičev v slabi kondiciji: _____

Zamazanost, kondicija živali

4. 01. 2022 Usposabljanje za ukrep DŽ iz PRP RS za obdobje 2014-2020 za leto 2021 35

35

Vprašalnik: 2. del – posam. boks (2.14)

Ocena živali

Izenačenost živali

65. Ocenite izenačenost prašičev v boku.
1-skupina prašičev JE izenačena (prašiči se v masi razlikujejo cca. 10kg)
2-en prašič v skupini je veliko manjši/večji
3-dva prašiča v skupini sta veliko manjša/večja
4-skupina prašičev NI izenačena (velike razlike v masi med prašiči)

Burzitisi

66. Ocenite prisotnost burzitisov.
Število prašičev z eno ali več majhnimi burzami na isti nogi ali eno veliko burzo: _____
Število prašičev z več velikimi burzami na isti nogi ali eno ekstremno veliko burzo ali burzo z razjedami: _____

Dergetanje

67. Ocenite tresenje oz. drgetanje prašičev. Število prašičev, ki se tresejo oz. drgetajo: _____

Sopenje

68. Ocenite sopenje pri prašičih. Število prašičev, ki katerih opazite sopenje: _____

69. Ocenite gručenje prašičev oz. t.i. ležanje prašičev na kupu.
Število prašičev, ki ležijo na kupu (se gručejo): _____

Šepavost

70. Ocenite šepavost pri živalih.
Število živali, ki šepajo - prizadeto okončino še uporabljajo pri hoji: _____
Število živali, ki šepajo - prizadeto okončino držijo v zraku ali pa so živali nesposobne za hojo: _____

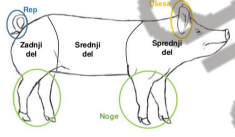
4. 01. 2022 Usposabljanje za ukrep DŽ iz PRP RS za obdobje 2014-2020 za leto 2021 36

36

Vprašalnik: 2. del – posam. boksi (2.15)

Ocena živali

71. Ocenite poškodbe/rane pri prašičih na različnih telesnih regijah (glej sliko).

Poškodbe, rane

Število prašičev s 5-10 poškodbami (ranami) kjerkoli na telesu: _____
 Št. živali z eno regijo z več kot 10 poškodbami (ranami): _____
 Število prašičev z eno ali več regijami z več kot 10 poškodbami (ranami): _____
 Število živali z eno regijo z več kot 15 poškodbami (ranami): _____

72. Ocenite kašljanje in kihanje pri prašičih (opazujte živali v boku 5 minut in se osredotočite na kihanje in kašljanje).

Število prašičev, ki kašljajo: _____
 Število kašljav v 5 minutah: _____
 Število prašičev, ki kihajo: _____
 Število kihanj v 5 minutah: _____

Kašljanje, kihanje

4. 01. 2022 Usposabljanje za ukrep DŽ iz PRP RS za obdobje 2014-2020 za leto 2021 37

37

Vprašalnik: 2. del – posam. boksi (2.16)

Ocena živali

73. Ocenite, ali imajo prašiči v boku težave z dihanjem. Število prašičev z oteženim dihanjem: _____

74. Ocenite, ali so v boku prisotni prašiči z deformiranim rilcem (stanje se imenuje atrofični rinitis).

Število prašičev z deformiranim rilcem oz. atrofičnim rinitisom: _____

75. Ocenite pojavnost izpada črevesja pri prašičih v boku. Število prašičev z izpadom črevesja: _____

76. Ocenite prisotnost driske (vidni tekoči iztrebki na tleh boksa).

0-ni vidnih tekočih iztrebkov
 1-nekaž vidnih tekočih iztrebkov (<20%)
 2- precej vidnih tekočih iztrebkov (20-50%)
 3-vidni iztrebki so po večini tekoči (>50%)

Prisotnost drisk

77. Ocenite stanje kože.

Število prašičev, ki imajo do 10% kože vnete, razbarvane ali pikaste: _____
 Število prašičev, ki imajo več 10% kože vnete, razbarvane ali pikaste: _____

Stanje kože

78. Ocenite prisotnost in resnost kile oz. hernije:

Št. prašičev s kilo ali hernijo - prizadeta območja ne krvavijo, se ne dotikajo tal in ne motijo gibanja: _____
 Št. prašičev s krvavečimi lezijami, kilo ali hernijo - prizadeta območja se dotikajo tal oz. motijo gibanje: _____

Prisotnost hernij

4. 01. 2022 Usposabljanje za ukrep DŽ iz PRP RS za obdobje 2014-2020 za leto 2021 38

38

Vprašalnik: 2. del – posam. boksi (2.17)

Ocena nemira

Ocena nemira PRED in PO vstopu v hlev

Nemir ocenite jutraj, ko so živali bolj aktivne, vendar izven časa krmljenja (vsaj eno uro po jutranjem krmljenju v primeru, da krmljenje ne poteka po volji).

79. Ocenite nemira in vokalizacije v hlevu PREDEN vstopimo v hlev

1-živali v hlevu so mirne
 2-nekatere živali so nemirne, sliši se, da se nekateri prašiči oglašajo
 3-iz hleva se sliši vsesplošni nemir

80. Ocenite nemira v ocenjevanem bokuš POTEM, ko vstopimo v hlev

1-prašiči v bokuš so mirni
 2-nekatere prašiči so nemirni in se oglašajo
 3-v bokuš vlada vsesplošni nemir

Ocena interakcij med živalmi

Interakcije ocenite jutraj, ko so živali bolj aktivne, vendar izven časa krmljenja (vsaj eno uro po jutranjem krmljenju v primeru, da krmljenje ne poteka po volji). Za ocenjevanje je pomembno, da vse živali stojijo (po potrebi zaploskajte ali jih potrepate, da vstanejo), nato pa z opazovanjem začnete čez cca. 5 minut, pri čemer stojite izven boksa. Beležite 4 vrste obnašanja, ki so razložena spodaj in navedena v spodnji preglednici: negativno in pozitivno socialno obnašanje, raziskovanje boksa in zaposlitvenega materiala.

4. 01. 2022 Usposabljanje za ukrep DŽ iz PRP RS za obdobje 2014-2020 za leto 2021 39

39

Vprašalnik: 2. del – posam. boksi (2.18)

Ocena interakcij med živalmi

- **Agresivne/negativne interakcije:** npr. med vpitjem "šavsne" po drugi živali, z silo dreza v drugo žival, med kričanjem se zaleti v drugo žival, grize druge živali itd.
- **Pozitivne interakcije** med živalmi: npr. vohanje, vohljanje in lizanje drugih prašičev pa tudi gibanje med drugimi živalmi brez agresije ali bega.
- **Raziskovanje boksa:** vohanje, vohljanje in lizanje elementov boksa.
- **Zaposlenost prašičev z zaposlitvenim/obogatitvenim materialom.**

81. Ocenite pojavljanje naštetih interakcij in rezultate zapišite v spodnjo preglednico. Vse našteje vrste obnašanja ocenite in zabeležite 5-krat zaporedoma v 2-minutnih presledkih (5 »posnetkov« stanja v razmiku dveh minut).

VRSTA OBNAŠANJA	Posnetek 1	Posnetek 2	Posnetek 3	Posnetek 4	Posnetek 5
Število prašičev, vključenih v AGRESIVNE/NEGATIVNE interakcije					
Število prašičev, vključenih v POZITIVNE interakcije med živalmi					
Število prašičev, ki RAZISKUJEJO BOKS					
Število prašičev, ki se ukvarjajo z ZAPOSLETVENIM MATERIALOM					

4. 01. 2022 Usposabljanje za ukrep DŽ iz PRP RS za obdobje 2014-2020 za leto 2021 40

40

Vprašalnik: 2. del – posam. boksi (2.19)

Odziv živali na človeka

Odnos med živalmi in človekom

Pri tem vprašanju ocenjujemo, ali žival panično odreagira v prisotnosti (približevanju) človeka ali ne. O paniki govorimo, kadar hočejo živali zbežati, se obračajo stran od človeka ali pa se gručejo v kotu boksa.

Pri ocenjevanju vstopite v boks, nato pa zelo počasi hodite po bokuš. Nato se ustavite (to je začetna točka), počakajte 30 sekund, nato pa spremenite smer in spet zelo počasi hodite po bokuš oz. med živalmi in spremljate njihovo reakcijo pri tem drugem obhodu/kontaktu. Pri tem se živali ne dotikajte in ne govorite (dovoljen je le omejen fizični kontakt med hojo kot npr. rahel dotik, če ste zelo blizu živali).

82. Ocenite odnos med živalmi in človekom oz. ocenite, ali se prašiči bojijo človeka.

0 < 60% živali kaže panični odgovor*
 1 > 60% živali kaže panični odgovor*

Strah pred človekom

* Panični odgovor pomeni, da hočejo prašiči zbežati, se obračajo stran od človeka ali pa se gručejo v kotu boksa.

CRP V4-1817 » Tehnološke rešitve za izboljšanje dobrega počutja rejnih živali v perutninarstvu in prašičarstvu.

4. 01. 2022 Usposabljanje za ukrep DŽ iz PRP RS za obdobje 2014-2020 za leto 2021 41

41

Kaj se obeta v EU v (bližnji) prihodnosti?

Osnutek dopolnitve 104
 vlagatelj: Odbor za kmetijstvo in razvoj podeželja

Pripravljalni ukrep: Razvoj sistema za samodejno merjenje dolžine repa in zaznavanje njegovih poškodb pri prašičih na klavni liniji

Obrazložitev:
 Direktiva Sveta 2008/120/ES prepoveduje rutinsko kraščenje repov prašičev. Kmetje morajo prašičem dolžino repa in poškodbo repa sta zelo pomembna kazalnika skladnosti z direktivo o prašičih in bi ju bilo treba sistematično spremljati v vseh državah članicah. Samodejno spremljanje je stroškovno učinkovito orodje.

Samodejno spremljanje je stroškovno učinkovito orodje.

4. 01. 2022 Usposabljanje za ukrep DŽ iz PRP RS za obdobje 2014-2020 za leto 2021 42

42

Zaključki

- Pritiski družbe (potrošnikov, zaščitnikov živali) za ukinitve vseh bolečih posegov pri živalih
- Rutinsko krajšanje repov – v EU prepovedano že od 2008 (2008/120/EC)
- Namesto rutinskega krajšanja – **ocena tveganja** & dokaz, da je rejec storil vse potrebno → šele potem krajšanje repov sprejemljivo
- **Dolgočassenje** (odsotnost materiala/predmetov za zaposlitev) – dejavnik z največjo težo za grizenje, ni pa nujno sprožilni dejavnik

4. 01. 2022 Usposabljanje za ukrep DŽ iz PRP RS za obdobje 2014-2020 za leto 2021 43